

Çağdaş minyatürler: kadın sorunlarını toplumsal bir bağlamda ifade etmenin görsel bir dili.

Çağdaş Minyatürler: Kadınların Kendini İfade Etmesi İçin Görsel Bir Dil Sosyal Bağlamdaki Sorunlar

Hanan Saud Al-Halzaa

Görsel Sanatlar Bölümü, Tasarım ve Sanatlar Fakültesi, Prensess Nourah bint Abdulrahman Üniversitesi, Riyad, Suudi
Arabistan Krallığı, hsalhaza@pnu.edu.sa <https://orcid.org/0000-0001-9858-9463>

Anahtar Kelimeler	Araştırma özetinde, bunun
Görsel ifade, çağdaş sanat, kadın sanatçılar, optik, kadın Minyatürler, sorunları.	kadın sanatçıların sorunlarını ifade etmek için kullandıkları bir sanatsal teknik olduğu belirtiliyor. Çalışmanın amacı, çağdaş minyatür sanatının, kadınların toplumlarındaki veya sanat alanındaki sorunlarına değinme aracı olarak kullanımını incelemektir. Bu çalışma, geleneksel minyatürlerin kadınların duygularını ve hikayelerini aktarmadaki rolünü inceliyor ve onları çağdaş kadın sanatçılar için kadın sorunlarını ifade etme aracı haline getiren sanatsal özelliklerini vurguluyor. Ayrıca bu alandaki öne çıkan isimlere ışık tutuyor ve minyatürlerin yeniden canlandırılmasının ve sosyal ve kültürel bağlamlarda çağdaş görsel söylemdeki rollerinin güçlendirilmesinin önemini vurguluyor. Çalışma, 1970-2025 dönemini kapsayan çeşitli milliyetlerden çağdaş kadın sanatçıların eserlerinin göstergebilimsel ve bağlamsal analizini kullanan betimleyici-analitik bir yaklaşım benimsiyor. Bulgular, çağdaş minyatürlerin kadınların karşılaştığı zorlukları yansıtan güçlü bir görsel dil oluşturduğunu ortaya koyuyor. Dahası, geleneksel tekniklerin çağdaş medya ile entegrasyonu, evrensel olarak ifade edici mesajların iletilmesine olanak tanıyarak, kadınların toplumdaki rollerini yeniden tanımlayan eleştirel ve etkili bir görsel anlatı aracı görevi görüyor ve minyatürlerin yeniden canlandırılmasının çok önemli olduğunu gösteriyor. Geleneksel sanatlar ve bunların yeniden yorumlanması, çağdaş sanatlara kültürel direniş için yenilenmiş bir araç sağlayabilir.
Makale 18 Temmuz 2025 tarihinde alındı, 6 Eylül 2025 tarihinde kabul edildi, 1 Kasım 2025 tarihinde çevrimiçi olarak yayınlandı.	
Çeşitli araştırmacılar, kadınların ve sanatın ifade biçimini bir çalışma konusu olarak ele almışlardır. (Giriş) (Al-Ghadhami, 2023), Suudi toplumlarını meşgul eden en önemli konular arasında kadın sorunlarını da ele alarak sanat eserlerini analiz edip okuyarak, insanlığın tarih boyunca mücadele ettiği ve etmeye devam ettiği kadınlarla ilgili sosyal sorunların türlerini ortaya koymuştur. Bu, sanatın bu sorunları ifade etmede rol oynadığı toplumlar arasındaki farklı koşullardan kaynaklanmaktadır. Sanatsal ifadenin önemli olduğu sonucuna varmış ve bazı eserlerin kadınlığın özüne odaklanırken, diğerlerinin bu sorunları desteklemeye ve vurgulamaya çalıştığını belirtmiştir. (Al-Andalusi, 2022, yönetim ve karar alma süreçlerindeki rolü veya erkeklerle eşitliği üzerine) edebiyat ışığında, kendini ifade etmenin bir parçası olarak, sanatta kadınları özne ve aktör olarak ele alarak, hak ve görevleri ele almaya çalışmış ve sanat sosyolojisi için bir referans olarak kullanmıştır. Bu bağlamda, sanatsal alan hakkında bir anlayışa ulaşmıştır. Birçok kadın sanatçı kendi sorunlarını veya kadın sorunlarını ve bunu etkileyen ideolojiyi, toplumsal cinsiyet teorisiyle ilişkilendirerek ifade etmektedir. Bu, roman, sinema ve şarkı gibi sanat biçimlerini kullanan toplumlarındaki sorunlardan biridir. Sanat, üretim, tanıtım ve alım olma üzere üç bağlamda ve ayrıca diğer bağlamlarda incelenir. Resim sanatı, en öne çıkan evrensel dil olarak kabul edilebilir. (Kamble & Kumar, 2021) Bu durum, toplumlar arasındaki ifadeyi anlamayı kolaylaştırdı; çünkü bu, görsel bir dildir ve kadınların Müslümanlara karşı ayrımcılık fikrine, bu konulardaki mevcut direniş anlatısı aracılığıyla nasıl meydan okuduklarını ve çağdaş sanat sahnesinin tanık olduğu şiir ve grafiti entegrasyonu yoluyla farklı sanatların teknik ve ifadesel açıklığına rağmen, empati ve umut yaratmak için yenilikçi kolektif deneyimleri vurgulayan deneysel bir kaynak olarak birçok deneyin varlığına rağmen, Hindistan'daki siyasi ve sosyal hegemonyaya direnmede malzeme veya teknik ve yöntemler kullanılarak, biçimsel algıları ifade etme yöntemlerine de değinildi; buna karşılık, (Jabbar, 2019) İslami el yazmalarındaki kadın imajının incelenmesinin, bu deneyimleri tarihsel köklerine ve sanatsal mirasına, özellikle de biçim açısından, Babür Hint okulu kadar izlediği, bundan yararlandığı ve kültürel kimliği koruduğu gözlemlenebilir. Bunlar arasında, Müslümanlar için geleneksel bir sanat formu olarak kabul edilen ve el yazmalarının sayfalarında nesilden nesile aktarılan minyatürler de bulunmaktadır. Kadın imajı, bir grup sanatçı tarafından paylaşılan sembolik bir temele veya görsel sahneyi harekete geçirerek kadının bir hizmetkar olarak varlığını ifade etme çağrışımlarına dayanıyordu. Adigüzel'in (2023) belirttiği gibi, "Minik eserler, o dönemdeki sosyal statüsünü yansıtan, özellikle bienallerde ve sergilerde çağdaş sanat için yeni ve farklı bir biçim olan, durağan bir halde sevilen bir form olarak kabul edildi." David (2008), doktora tezinde grup/bireysel minyatürler ve müze koleksiyonlarını ele alarak, 1980-2007 döneminde çağdaş sanatın olanaklarını sunmuş ve Batı tarafından yaratılan çağdaş sanat dünyasının tamamen farklı köklerine değinmiştir. Pakistan'daki Babür minyatürleri, eğitimlerinin gelişmesi ve kadınların bu alana girmesi, günümüzde geleneksel ortamdan yararlanan birçok görsel sanatçının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu ortam daha sonra küresel olarak yayılmış ve sanatçıların minyatürün özelliklerini yakalama ve eserlerini dikkat çekici ifade biçimleriyle icra etme çabalarını belgelemiştir. Kadın sanatçılar, özellikle Orta Doğu, Yakın Doğu ve Afrika toplumlarında, çağdaş bağlamları hedefleyerek bu sanat formunu korumak ve geliştirmek için birlikte çalışmaktadırlar. Bu nedenle, minyatür konusu, çağdaş kavram ve fikirlerin yaratıcı, öznel algılarını elde etmenin bir aracı ve kadın sorunlarını ifade etmedeki rolü olarak görülebilir. Kadın olarak endişelerini temsil eder ve eserlerini taşıyan görünür bir ses haline getirir... Bilim alanım hak ettiği araştırma ve incelemeyi görmedi. Bu çalışma, onu diğerlerinden ayıran kültürel kimliği ortaya koymakta ve henüz ele alınmamış bir araştırma alanına derinlemesine inmeyi sağlayacak yeterli araştırma olanağı sunmaktadır. Problem Bildirimi: Araştırma Problemi Çağdaş sanat kadın sorunlarını ele almaktadır ve çağdaş kadın sanatçıların isimleri ve eserleri incelenerek, araştırma problemi şu sorulara cevap verilerek tanımlanmaktadır: • Çağdaş kadın sanatçılar, resimleri aracılığıyla benimsedikleri minyatür resim tekniklerini, sorunlarıyla ilgili hikayeleri ve duyguları aktarmaya katkıda bulunan bir ifade aracı olarak nasıl kullanmışlardır? Bu, bu alandaki çeşitli deneyimlerin estetik ve sanatsal boyutlarının ve bu sanatçıların varlığını analizini içerir.	
ALINTI	Hanan Alhazza (2025), Çağdaş Minyatürler: Kadın Sorunlarını Sosyal Bir Bağlamda İfade Etmek İçin Görsel Bir Dil, Uluslararası Tasarım Dergisi, Cilt. 15 No. 6, (Kasım 2025) s. 327-338

Balt, yeni izleyiciler ve çağdaş ifade biçimleri bulma çabasıyla bu sanatı ortaya atmış ve bu zorlukların üstesinden gelmiş olsa da, İran, Pakistan, Hindistan ve Türkiye'de sanat felsefesini modernliğe ve kavramlarına doğru dönüştüren "yeni dünyada" varlığını sürdürememiş ve yirminci yüzyıla kadar varlığını sürdürmemiştir. Bu yüzyılda sanatçılar minyatür sanatının biçimine tekrar bakmaya çalışmış ve klasik tanımından uzaklaşarak dinamik ve çağdaş bir sanat biçimine dönüşen "çağdaş minyatürler" yaratmışlardır (Newspaper Art Asian, 2020).

Öte yandan, 21. yüzyılın çağdaş sanat ortamında ve zevk ve eğilimlerdeki değişimle birlikte, "minyatürler" terimi giderek daha fazla ilgi görmeye başladı.

Bu terim, İslam Halifeliği'nin sona ermesinden sonra bile kullanılmaya devam etmiş ve çağdaş uygulamalarda öne çıkmıştır. Geleneksel bir ifade biçimi olup, özellikle İslam olmak üzere Orta Doğu'ya ait kültürel bir coğrafyadan kaynaklanmaktadır. Küreselleşmiş sanat ortamının Doğu'ya yönelmesinin nedeni, çağdaş sanatın uzun süre yalnızca Batı değerlerine odaklanmış olmasıdır. Ancak, İslami sanatsal deneyler, odağı Doğu bağlamına kaydırmayı başarmıştır. Adıgüzel'in (2023) belirttiği gibi, "Minyatür sanatının geleneğinin ve üretiminin çoğu İslam ülkesinde kesintisiz devam ettiği söylenemez ve 1971'den sonra farklı devletlere bölünmelerine rağmen, Güney Asya ülkelerinin güçlü kültürel ilişkileri ve geleneksel sanatsal üretimi devam etmiştir." Birçok minyatür koleksiyoncusu bunu geçmişin bir uygulaması olarak görürken, minyatür sanatının sayısız çağdaş tezahürü vardır. Bugün, Sikander Şahzia ve İmran Kureşi gibi bu sanat formunda profesyonel olarak çalışmaya devam eden dünyaca ünlü sanatçılar ücret bulunmaktadır. Eserleri, geleneksel minyatürlerden farklı konulara sahip olmalarına rağmen, detaylar ve renklerle canlanmaktadır. Bu sanatçıların eserlerinde kraliyet figürleri yerine, soyut renk yamaları ve günlük yaşamdan sahneler ön plana çıkarılır.

(Asya Sanat Gazetesi, 2020)

Pakistan'da çağdaş minyatürler, tekniklerinin, biçimlerinin ve imgelerinin çoğunu Babür minyatür sanatından almaktadır. Sembolik ve alegorik imgeleriyle bilinen Cihangir dönemi, Akbar dönemini karakterize eden saray sahnelerinin, avın ve tarihi imgelerin doğrudan tasvirinin aksine, birçok çağdaş minyatür eserinin sembolik içeriği üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Büyük ölçüde Cihangir döneminde gelişen imparator sembolü, birçok çağdaş ressam tarafından orijinal bağlamından farklı bir bağlamda, genellikle bir zamanlar ifade etmeyi amaçladığı ihtişamı alaya almak için kullanılan bir despotizm sembolüdür (David, 2008). Çağdaş minyatürler ayrıca biçim ve içerik olarak önceki bağlamlarını aşarak sömürgecilik, oryantalizm, ekonomik eşitsizlik, cinsiyet, kimlik politikaları, ayrımcılık, şiddet ve zorunlu göç gibi konulara odaklanmaktadır. Bu temaları çeşitli ifade yaklaşımlarıyla ele alırlar; her sanatçı kendi kişisel ve yaratıcı yeniliğine göre katkıda bulunurken, ortak noktaları da vurgular. Bu değişime katkıda bulunan en önde gelen sanatçılardan biri, bu alanda öncü olarak kabul edilen Pakistanlı sanatçı İmran Kureşi'dir. 2006-2009 yılları arasında ürettiği ve "İlimli Aydınlanma" başlığını taşıyan eserlerinde, 11 Eylül sonrası dönemde dini ve sosyal sorunları ele aldı. Qureshi, geleneksel üslupları ve temaları harmanlayarak geçmiş ile bugünü birleştirdi.

Minyatürleri bir köprü haline getiren çağdaş sanat.

(Adıgüzel, 2023)

Minik resimleri bir ifade aracı haline getiren en belirgin sanatsal özellikleri nelerdir?

Çağdaş kadın sanatçıların karşılaştığı sorunlar nelerdir?

Araştırma Amaçları

Bu araştırmanın amaçları şunlardır:

• Kendi sorunlarını ve kadınların sorunlarını ifade etmek için minyatür tarzında eserler sunan önde gelen çağdaş kadın sanatçıları öne çıkarmak. • Hem görsel sanatlar

öğrencilerine hem de sanatçılara hizmet ederek, minyatürlerin çağdaş sanatsal ifade aracı olarak kullanımını teşvik etmek.

Araştırma Metodolojisi

• Bu araştırma, 1970-2025 yılları arasında farklı İslam ülkelerinden, ülkelerinde ikamet eden veya gurbette bulunan kadın sanatçıların çağdaş eserlerinden oluşan bir grup üzerinden betimleyici-analitik bir yaklaşım benimsemiştir. Araştırmada, bu izleme sürecinin izlediği sanatsal ve sosyal bağlam ele alınmış, ardından milliyet ve çağdaş minyatür alanındaki deneyim açısından çeşitlilik gösteren amaçlı bir örneklem seçilmiştir. Eserlerin analizi, araştırma sorularına cevap vermeye katkıda bulunacak şekilde sanatsal, ifade edici, görsel ve sembolik dili belirlemeyi amaçlamaktadır.

Teorik Çerçeve

İlk olarak: Çağdaş Kadın Sorunları .

Hem BM Kadın 2025 raporu, "Pekin'den 30 Yıl Sonra Kadın Haklarına Genel Bakış", hem de Arap Barometresi 2018 raporu, "Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Kadınlar: Haklar ve Roller Arasındaki Boşluk", çağdaş Doğu ve Afrika toplumlarının kadın sorunlarının türü ve sayısı bakımından en belirgin olduğunu göstermektedir. 1945 BM Şartı ve 1948 BM İnsan Hakları Bildirgesi'nde belirtilen kadın ve erkek eşitliği ilkesine rağmen, birçok Afrika ve Arap ülkesi hala kalkınma sürecinde kadınların güçlendirilmesi konusunu ele almak zorundadır. Bu sorunlar kız çocuklarını, kadınları ve yaşlıları eşit şekilde etkiler: çalışan kadınlar veya ev hanımları, eğitilmiş veya eğitimsiz. Kadınlar, bazı kişilerin onları ezmek ve onurlarını korumak ve haklarını sağlamak için oluşturulan yasal sınırları aşmak için güç yoluyla istismar edebileceği, doğuştan gelen özelliklere sahip bir toplum kesimi olarak görülmektedir. Bu tür eylemleri suç sayan yasaların varlığına rağmen, kadınların bu sorunları dile getirme ve bunlara karşı direnme konusunda sesleri duyulmuyor. Bu nedenle, [aşağıdaki ifade ayrı ve ilgisiz bir açıklama gibi görünüyor:] Bazı kadın sanatçılar, özellikle topluluklarından kaçıp başka ülkelere yaşamayı ve yerleşmeyi seçen kadınların seslerini iletmede önemli bir rol oynuyorlar. Bu kadınlar, şiddet, cinsiyet ayrımcılığı, düşük ücretler, sınırlı eğitim olanakları ve sağlık hizmeti eksikliği gibi konuları içeren, kapalı kapılar ardındaki anavatanlarından sahneler, durumlar ve hikayelerle dolu anılara sahipler. Öte yandan, birçok ülke mali ve ekonomik güçlendirme, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti ortadan kaldırma ve yolsuzlukla mücadelede kadınların rolünü güçlendirme çabası içindedir. Ayrıca, insan, mesleki

ve ifade hakları da dahil olmak üzere sanatsal ifadede adalet ve eşitliği sağlamak için uluslararası yasalarla uyumlu anlaşmalara katılarak toplum için yerel yasaların geliştirilmesi ve yürürlüğe konulmasında öncülük ediyorlar. Bu sanatsal ifade, kadın sanatçıların reform çabalarında güçlendirilmesine ve desteklenmesine de katkıda bulunmuştur. Bu nedenle, birçok kadın sanatçı kendi sorunlarını ve topluluklarındaki kadınların sorunlarını ifade etme sorumluluğuyla karşı karşıya kalmakta ve sanat eserlerini küresel olarak duyulabilir bir sese dönüştürmektedir. İkincisi: Çağdaş Minyatürler: İslam uygarlığına kadar uzanan minyatür sanatı, saray sanatlarından biri olarak kabul edilir.

ile Osmanlı İmparatorluğu'nda, İran ve Hindistan'da olduğu gibi, minyatür resim sanatında bir gerileme görüldü; ancak 18. yüzyıldaki ekonomik daralma, matbaanın icadı ve Batı sanatına olan ilginin artması, minyatür sanatçılarının kendi sınırlarını aşmalarını gerektirdi.

Al-Baqmi'nin (2021) belirttiği gibi, kadınların sorunlarını ve bunların ardındaki hikayeleri ifade etmek, "dekoratif renk alanlarının kullanımı, mekana ve süslemeye dikkat edilmesi ve biçimlerin düzenlenmesi; silme, ekleme, abartma, düzenleme ve tekrar yöntemiyle sanatsal değer elde etme; eserin tüm unsurları arasında hoş bir dekoratif denge ile karakterize edilen güzel, uyumlu bir tasarım yapısı elde etme" ile özetlenir. Minyatürlerin etkisi, hem kendi ülkelerinde hem de Avrupa ve Amerika'ya çalışmak ve yaşamak için taşınan ve bu sorunları ifade etmek için geleneksel minyatür çizimler yaratan bir dizi kadın sanatçının eserlerinde gözlemlenebilir.

Hikaye anlatmak için bu sanatçıların çoğu Pakistan ve Türkiye'den geliyor; Günümüzde de odak noktası geleneksel el yazması sanatlarının öğretilmesi olmaya devam etmekte olup, İslam resminin en önemlileri arasında Babür ve Osmanlı okulları kabul edilmektedir. Çağdaş sanatçıların birçoğunun geleneklerini yeniden canlandırıp çalışmalarına dahil etmesinden önce ortadan kaybolan son okullardan biriydi. Çağdaş kadın sorunlarını ifade etmeye yönelik yaratıcı yaklaşımlar, İslami minyatürlerin kullanımıyla kategorize edilebilir.

Pakistanlı sanatçı Şahziya Sikander, geleneksel minyatür sanatını yeniden tanımlamaya katkıda bulunan en önde gelen isimlerden biri olarak kabul edilir. Kimlik, cinsiyet ve göçmenlik konularını ele alan Amerikalı bir sanatçı olan İskandar, resim geleneğini, Babür saray sanatçıları ailesinin son temsilcisi Şeyh Şucaullah'tan eğitim almış olan Beşir Ahmed'den öğrenmiştir. "Çağdaş minyatürler" akımının öncülerindendir (Souza'D, 2021). Müslüman bir kadın olarak doğan İskandar'ın sanatını etkileyen faktörlerden biri de...

Eserleri İslam coğrafyasına dayanmaktadır ve bu nedenle din ve Doğu ile Batı arasındaki hiyerarşi konularını ele almaktadır. Özellikle 1997'de New York'a taşınmasının ardından kariyerinin gelişmesiyle, çokkültürlülük ve çağdaş sanatla ilgilenen küratörler arasında gözde bir isim haline geldi. Başlangıçta Müslüman bir sanatçı ve kadın olarak kimliğinin güçlü bir savunucusu olan sanatçının özgürleşmiş duruşu, kısmen Irak ve Afganistan'daki Amerikan askeri müdahaleleriyle birlikte ortaya çıkan İslamofobinin (11 Eylül sonrası Batı korkusu) yükselişinden etkilenmiştir. Eserleri daha açık bir şekilde politik hale gelmiş ve dünya genelinde ortaya çıkan aşırı milliyetçiliklere karşı bir direnişi yansıtmıştır. (D'Souza, 2021)

İskandar'ın çalışmalarının büyük bir kısmı aslında geleneksel çizim ve resim teknikleri ve malzemeleri kullanarak çağdaş kadın sorunlarını ifade eden minyatürlerdir. Kendisi bu konuda şöyle diyor (Mian, 2022): "Gerçekte, bu daha önce bastırılmıştı, dünya bunu sorgulamıştı." Sanatçı, eserlerinde modern formlar kullanıyor ve Hint ve Pers minyatürlerini yeniden yorumluyor.

Feminist eleştirel bir bakış açısıyla, çizgi romanları çoklu tarihsel ve sosyal bağlamlarına yerleştirmeye çalışan sanatçı, kültürlerin katı sistemler değil, evrimleşebilen ve yeniden yorumlanabilen dinamik varlıklar olduğunu kadınların vurguluyor. Eserlerinde geleneksel kıyafetler içindeki çoban görüntüleri ve Hindu tanrısı Krishna'nın temsilleri gibi görsel sembollere yer vererek, kendisini ve Pakistan'daki ve ötesindeki kadınların deneyimlerini ifade ettiğini gösteriyor. Bu, bir fotoğrafçı olarak, Şekil (1)'de yer alan "Peki, örtülü olan kim?" başlıklı tablosunda olduğu gibi, küresel toplumlar da aynı şekilde Her neyse (ki bu eseri Amerika Birleşik Devletleri'ne taşındıktan sonra hayata geçirdi), kendisini ve diğer Pakistanlı kadınları etkileyen konulardan biri olan hicap meselesini ele alıyor. Görsel kompozisyon ve geleneksel renklerden Babür minyatür resminin sanatsal kurallarına dayanıyor.

Sanatsal açıdan, erkek sanatçıların geleneği hakimdir. Minyatür resim, yakın zamana kadar, Babür minyatürlerinin son ustası ve incelenen bir konuydu. Şeyh Şucaullah'ın 1980'deki ölümüne kadar 35 yıl boyunca, ikinci bir sanat dalı olarak kabul edildi ve erkek öğrencilere ayrıldı. Öğrencisi Beşir Ahmed, Harezm bölgesindeki Ulusal Okul'da minyatürü ana sanat dalı olarak öğretmek için özel bir akademik program kurdu ve bu program o dönemde dünyadaki tek örnek oldu. 1982'de Beşir, sadece iki öğrencisiyle bu alana kadınları ilk getiren kişi olmasına rağmen, katı geleneksel yöntemlere ve kopyalama ve taklit yoluyla öğretme tarzına bağlı kaldı. Bununla birlikte, kadın öğrencilerinin mezuniyet projelerinde bireysel stillerini geliştirmelerine izin verdi (David, 2008). Beşir gören bu kadınlar, erkek öğrencilerden farklı olarak, Ahmed ile eğitim alanı olan bu bölgede, artık bu alanda yarışan seçkin bir kadın sanatçı grubu ortaya çıkmıştır. Bu durum büyük ölçüde aile ve eğitimden etkilenen yüksek kaliteli sosyal yetiştirmeye bağlanmaktadır. Sosyal arka plan, genellikle erkek meslektaşlarından daha üstün becerilere sahip kadınları ortaya çıkarmaktadır (Al-Andalusi, 2022). Dahası, bu sanatçılar minyatür resmini, çağdaş kadınların somutlaştırdığı zengin kültürel mirası koruma konularını ifade etmek için güçlü bir görsel dil olarak görmektedirler. Bunun nedeni, bu konuları ele alırken diyalogu destekleyen görsel ve anlatsal özellikleridir. Günümüzde birçok çağdaş kadın sanatçının, toplumlarındaki kadınları etkileyen sorunları ele almak için minyatür resminin ilkelerini görsel bir dil olarak kullandığı dikkat çekicidir. Minyatür resminin kendilerinin ayrılmaz bir parçası olduğuna, onları ayırt ettiğine ve tanınmayı hak ettiğine inanarak, sanatsal üretimlerinde bu ilkelere bağlı kalmaktadırlar. Ezra Tüzünoğlu ve Gülce Özkara gibi sanatçılar buna örnek teşkil etmektedir. Özkara, 2021 yılında Pera Müzesi'nde düzenlenen "Minyatürler: 2.0 Çağdaş Sanatta Minyatürler" adlı karma serginin sanat yönetmeni.

İstanbul'daki müze; birçok kadının geleneksel minyatürlerin estetiğiyle ilgilenmeyi faydalı bulması ve hem kadın sanatçıların hem de minyatür estetiğinin ilerici Batı sanatının tarihinde yer almasının, günümüz çağdaş sanatını etkileyen sosyo-kültürel yapılardan kaynaklanması nedeniyle bu sergiyi düzenlemektedir. (Pera Müzesi, 2020)

Bu nedenle, çağdaş minyatürlerin farklı kültürler arasında bir diyalog dili oluşturduğu söylenebilir; zira bu minyatürler, özellikle kadın sanatçıların minyatürleri çağdaş ifadelerinde yaratıcı bir şekilde kullanmalarını sağlayan kurum ve merkezler varsa, İslam dünyasındaki kadın sorunlarının küresel sorunlarla kesişmesini yansıtır. Örneğin, Pakistan, Al-Khor'daki Ulusal Sanat Koleji'nde bu geleneksel sanat türünün incelenmesini desteklemektedir; bu kolejden birçok Pakistanlı kadın sanatçı mezun olmuş, geleneksel temellere dayalı çağdaş sanatsal stillerini geliştirmiş ve uluslararası alanda tanınmıştır.

Üçüncüsü: Direniş, Yansımaya ve Yaratıcılık Aracı Olarak Minyatürler: Bu sanatsal biçim, minyatürlerin tarihsel, sosyal, ekonomik ve estetik varlıklar olarak yeniden değerlendirilmesine olanak tanır. Sadece geçmişle korumakla kalmaz, aynı zamanda çokkültürlülüğün yaygınlığı ışığında heykel, video, enstalasyon ve tekstil gibi yeni medyayı kullanarak geleceğe de işaret eder. Bu eserler, sömürgecilik, oryantalizm, ekonomik eşitsizlik ve zorunlu göç gibi politikaları ve kimlik gibi dünya çapındaki toplumlarda ortak olan sorunları vurgular. Sadece kadın sorunlarına ışık tutmakla kalmaz, aynı zamanda geleneksel sanatsal teknikleri de yeniden canlandırır.

Modern çağa uygun şekillerde. Bu tür sanat eserleri, geçmişle bugünü birbirine bağlayan köprüler haline gelir ve güçlü bir görsel ses sunar. Kadın sorunları için. İslami minyatürlerin dekoratif tasarım özellikleri aynı zamanda dili de zenginleştirir.

Ayrıca, minyatürler, şiddet ve kimlik temaları aracılığıyla kadın sorunlarını vurgulayan Pakistanlı sanatçı Qayyum Tazeen de dikkat çekicidir. Güney Asya ve Fars minyatür sanatının geleneklerinde eğitim almış olan Tazeen, resim, enstalasyon, heykel, video ve performans yoluyla yeni malzemeler ve süreçler kullanarak, sosyal ve politik bağlamda aidiyet ve yerinden edilemeyle ilgili karmaşık çağdaş sorunları vurgulamaya devam etmektedir. Sanatı, diasporada yaşarken kimlik ve inançlarını anlamlandırmasının bir yoludur. Eserleri Asya, Amerika ve Avrupa'daki birçok uluslararası galeride sergilenmiş, bazı minyatürleri Christie's'te satılmış ve Jameel Sanat Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

R

Kayyum, 11 Eylül saldırılarına yanıt olarak, 2002 yılında, saldırılara bağlantılı sonraki savaşlarda yaşanan can kayıplarının bir metaforu ve korkunun sembolü olarak, tek kılıklı bir fırça ile süslü, boyalı ve çizgili hamamböceği motifini kullanmaya başladı. Bu, 2003 yılında Kanada'ya taşınmasından birkaç ay önceydi (Siddiqui 2015) ve geleneksel resim pratiğinin bir parçası olarak bu motifi resim tarzına dahil etmeye devam etti. içindir; yıllardır Fikir, Şekil (3)'te olduğu gibi belirli bir süre ustalaştığım Hint resimlerinin abartılı ve net hassasiyetinden uzaklaşarak minyatürlerin dönüşümünü takip eder ve daha kaotik bir şeye doğru ilerler;

netliği belirsizlikle, güzelliği çirkinlikle ve pratikliği ürünle aynı anda birleştirir.

Şekil 3: Tazin Qayyum, İzlemek ve Serbest Bırakmak, 2009. El yapımı wasli kağıdı üzerine opak sulu boya, 26,5 x 23 cm. Kaynak: Robert McLaughlin Oshawa Galerisi Daimi Koleksiyonu. Fotoğraf:

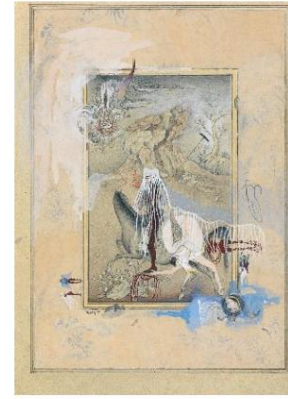
Faisal Anwar. Ancak,

bu durum hızla "Bir Desen Tutmak" (Şekil 4) başlıklı bir dizi çağdaş enstalasyon ve heykele dönüştü; bunlardan biri, şiddetin neden olduğu dini, kültürel ve ulusal kimlik kaybı karşısında kırılganlığı, yerinden edilmeyi ve yoğun bir savunma duruşunu ifade etmek için 2013 yılında Toronto Pearson Uluslararası Havalimanı'na yerleştirilen bir multimedya eseri idi.

Şekil 4: Tazin Qayyum, Sızıntı, 2015. Genel merkez için özel kurulum. Lazer kesim akrilik ve boya, 240 x 12,5 cm çap. Fotoğraf: Faisal Anwar.

Ölçünün Ötesinde: Mesafeyi Evcilleştirmek. Kaynak: Katalog Galerisi

Şekil 1: Şahzia İskender, *Peki, Örtülü Olan Kim?*, 1997. Wasli kağıdı üzerine bitkisel pigment, kuru pigment, sulu boya ve çay, 20,6 x 28,5 cm. Whitney Amerikan Sanat Müzesi Koleksiyonları, New York. Kaynak: com.shahziasikander

İskender daha sonra geleneksel sanatı modern medyayla birleştirerek kendini ve kadınları ifade etmenin çağdaş yöntemlerine yöneldi. Örneğin, dijital animasyon ve multimedya heykelleri kullanarak toplumsal cinsiyet rollerini ve kadınların farklı toplumlarda karşılaştığı zorlukları yeniden yorumladı; kimlik, güç ve gelenek temalarını ele aldı.

Sanatta kadınlarla ilişkilendirilen klişeleri yıkmayı amaçlayan sanatçı, bu çabalarını 2023 yılında yayınladığı "İslami ve Güney Asya" ile doruğa ulaştırdı.

(Bkz.) Tanık (Şekil 2), çeşitli imal edilmiş malzemelerden yapılmış 5,5 metre uzunluğunda bir heykel; kadının diaspora deneyimi hakkında şiirsel dizelerinde söylediklerini sembolik olarak ifade etmek ve çağırıştırmak için yapılmıştır. Figür, boşlukta asılı duran ve toprağa ulaşmayan köklerden büyüyen kollarının ve ayaklarının bir heykelidir. Çağdaş minyatürlerin etkisi, figürün ritminde, hareketinde ve biçiminde açıkça görülmektedir.

Square Garden'da Şekil 2: Şahzia İskender, Tanık, 2023. Madison bulunan, 5,5 m yüksekliğinde, boyanmış ve işlenmiş yüksek yoğunluklu köpük, çelik, fiberglas ve cam mozaikten yapılmış karma bir heykel;

Kaynak: shahziasikander.com

Irak'taki çocukluğu (2015, Octavio). Şekil (5)'teki levhanın altındaki yazı şöyledir: "Faj'a; Irak lehçesinde 'faj'a' kelimesi kaçakçılık anlamına gelir ve malzeme veya insan kaçakçılığına atıfta bulunmak için kullanılır. Örnek

Ülkelerinden kaçmak için kullandıkları kaçakçılık yolu yasa dışıydı (ve kenar boşluğuna şu ifadeyi yazdım: "Bize pasaport yaptılar ve sonra bizi grup halinde İsveç'e götürdüler"). Eser ayrıca, görsel kompozisyonda Al-Wasiti'nin Arap minyatürlerinin etkisini, ham keten kumaş üzerinde sanki çevrelerinden habersizmiş gibi süzülen kadın bedenlerinin işlenişinde ise Fars etkileriyle harmanlıyor.

Şekil (5): Hayv Kahraman, Katchakshi, 2015. Keten üzerine yağlı boya, 274 x 200 cm. Kaynak: com.hayvkahraman

İran'dan çıkan ressam Farah Ossouli, Tahran'da ikamet etmekte olup, bu çalışmada ele alınan örneklerin çoğunun aksine göç etmemiştir. Minyatür formlarını modernize etme konusundaki kendine özgü tarzıyla tanınan Ossouli'nin eserlerinin ayırt edici özelliği, kadın, Fars şiiri ve klasik Batı sanatı gibi konuları ele alırken geleneksel unsurları çağdaş temalarla birleştirmesinde gözlemlenebilir.

Bir diğer sanatçı ise İran'da sanat ve şiirle şekillenmiş zengin bir ailede doğan, annesi ve dedesi tarafından küçük yaşlardan itibaren yetiştirilen ve minyatür sanatçısı Taha Behbahani tarafından desteklenen Fariba Doroudian'dır. Fariba, 1987'de Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etti ve Maryland Sanat ve Tasarım Koleji'nden ödüller ve burs alarak Güzel Sanatlar Ön Lisans derecesi kazandı. Sanat eserleri üretti...

Vatanının mirasını ve geleneğini resmeden sanatçı Fekri Farzaneh, 2019 yılında 11. yüzyılda yaşamış Firdevsi'nin Şahname'sinden esinlenerek klasik sanat, çağdaş sanat ve minyatür tarzlarını harmanladığı bir koleksiyon çizmeye başladı. İranlı kadını çağdaş sanatın kahramanı olarak tasvir eden sanatçı Fekri Farzaneh, çağdaş minyatür tarzıyla İranlı kadınların güçlendirilmesi konusunu vurgulayarak özgürlük ve eşitlik mücadelesine katkıda bulunuyor.

sembolik Resimler ve kadınların yaşadıkları topluluklarda karşılaştıkları günlük zorlukları vurgulamak için geleneksel çizimler ve detaylar kullanır.

1990'larda Kuveyt'te sanat yolculuğuna başlayan Al-Saad, Kuveyt kültür mirasını ve insani sorunları ifade etmek için çağdaş bir üslup kullanıyor. Sanki bir sevinç anını belgeliyormuş gibi figürlerin görsel ritmini kullanıyor ve hareket ve ses sahnelerini somutlaştırıyor. Eserleri, İslami minyatürlerden ilham alan bir kompozisyona dayanıyor ve insan, hayvan ve bitki görsel unsurlarını dekoratif ve yaldızlı bir çerçeve içinde dağıtıyor. Bir örnek olarak, 2020 yılında yaptığı ve COVID-19 krizi sırasında Kuveyt toplumunu ifade eden tablosu (Şekil 6) verilebilir. Koruyucu maske takan bir grup erkek ve bir kadını tasvir eden tablo, o dönemdeki insanların durumunu mükemmel bir şekilde yansıtıyor. Tabloyu pastel renkler, yaldız ve hat sanatı kullanarak, şair Kim Stafford'ın (Adel Al-Zubaidi tarafından çevrilmiş) krizle ilgili metnini de içerecek şekilde yaptı.

Günümüzde birçok Pakistanlı kadın sanatçının eserlerine minyatürleri dahil etmeyi gerekli gördüğü dikkat çekicidir. Onlar için minyatürler, bu sanat formunun kalıcı kültürel derinliği göz önüne alındığında, çağdaş pratiklerine değer katmanın temel bir aracıdır. Çağdaş Pakistanlı minyatür sanatçıların sayısı da diğer ülkelerden sanatçılara göre belirgin şekilde daha fazladır. Çağdaş Pakistanlı minyatür sanatçıları arasında öne çıkan diğer isimlerden biri de, kadınların deneyimlerini ve zorluklarını yansıtan semboller ve görsel metaforlar aracılığıyla kadın sorunlarını ele alan Wardha Shabbir'dir. Eserleri, kadın kimliğini ve kadınların modern toplumlarda karşılaştığı zorlukları ifade etmenin bir aracı haline gelir. Geleneksel minyatürleri çağdaş sorunlara uyacak şekilde yeniden yorumlar ve sıklıkla bitki ve çiçek gibi doğa unsurlarını kullanır.

Doğurganlığın, gücün ve yenilenmenin sembolü olan bu tasarımlar, kadınların toplumdaki rolünü vurgulamaktadır. Eserleri, gerçek boyalar ve kağıt kullanımı ile reçine gibi malzemelerle öne çıkıyor. Shebber, Pakistan'dan kaynaklanan sanat ve kültürün büyük bir kısmının siyasi kaygılarla iç içe olduğuna inanıyor; bu temayı Londra'daki Grosvenor Galerisi'nde açılan ilk kişisel sergisinde de ele aldı.

Karaçi'deki Canvas Gallery ile işbirliği içinde (2019, Zia). Diğer Pakistanlı sanatçıları arasında, minyatürler aracılığıyla kadınların karşılaştığı sosyal ve kültürel zorluklar gibi sorunları ele alan Halid Ayşe ve Nusra Latif yer alıyor.

El-Hawr'daki Ulusal Kolej'den mezun olduktan sonra Avustralya'nın Melbourne şehrinde Güzel Sanatlar Yüksek Lisansını tamamlayan ve oraya yerleşen Latif, çağdaş minyatürleri kullanarak sömürgecilik sorunlarını ele alıyor. Kimlik, hafıza ve kırılgan bir geçmiş gibi konuları, yeni bir toplumda yaşayan bir Özgür Birleşik Devletleri'nde yaşayan bir çok çağdaş Pakistanlı kadın sanatçı var; bunlardan biri olan Talha Rathore, kolaj tekniğini kullanarak geleneksel ve modern sanatı harmanlıyor ve New York metrosu haritalarını tuvaline entegre ederek köken ve yabancılığa, şehir ve doğa, kimlik maskeleri ve psikolojik kaygı arasındaki ikiliği yansıtıyor. Benzer şekilde, Saira Wasim geleneksel hassasiyeti eleştirel siyasi içerikle birleştirerek, memleketi Pakistan'daki Batı emperyalizmi, aşırıcılık ve onur meseleleri gibi temaları ele alıyor. Ambreen Butt da çalışmalarında kadın sorunlarına odaklanıyor.

Ve haklarını, geleneksel minyatür tekniklerini çağdaş bir dokunuşla kullanarak. Irak'tan öne çıkan isimlerden biri de 1991'de Irak'ı terk edip Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşen Hef Kahraman. Eserleri, cinsiyet, kadın kimliği ve mülteci olarak yaşamıyla ilgili sorunlar gibi tartışmalı konuları yansıtıyor; ayrıca anavatanı Irak'ı etkileyen sorunları da ele alıyor. Başlangıçta minyatürlerden ilham alan bir tarzda kağıt ve tuval üzerine resim yapan Kahraman, kısa süre sonra...

Çizimlerin geleneksel biçimlerini, onu küresel düzeyde farklı kılan çağdaş bir sanatsal vizyona dönüştürdü. Minyatürleri, renklerin azaltılması ve bedenlerin hareketinin tasvir edilme biçiminin belirgin olduğu bir ilham kaynağı olarak görüyor. 2015 yılında "Iraklı Olmak Nasıl Olur?" başlıklı koleksiyonunda yaklaşık 12 eser sergiledi. Bu resim, herhangi bir sürgünün veya yabancıların anısıya ilgili soruları ele alıyor ve tasarımı, özellikle "Maqamat al-Hariri" olmak üzere 12. yüzyıl Arap el yazmalarından esinlenmiştir. Irak halkının günlük yaşamını hem resimlerde hem de metinlerde titiz bir detayla tasvir ediyor. Sanatçı, hikâyeleri betimlemek için ayrıntılı çizimler kullanıyor. Minyatürlerden farklı olarak, resimlerinde çağdaş kadın figürlerini tasvir etmeye odaklandığı dikkat çekiyor. Arka plan genellikle minimal veya yok denecek kadar azdır ve çizimi yazılı metninle harmanlıyor. Sanatçıyı temsil eden kadın figürlerinin yanındaki el yazısı notlar aracılığıyla, bunların çoğu kendisinin ve ailesinin mülteci olarak yaşadığı deneyimleri ve hatırladığı bazı olayları kelimeler ve atasözleriyle anlatıyor...

Pandemiden sonra...

Zaman geçti, yol vızıldamaya başladı! Hava
gerçeklerle ve yalanlarla doluydu ve işte
buradayız.

Çok iyi inşa ederiz, sınırlar belirleriz, emirler yazarız.

COVID-19 pandemisi sırasında hayata
olan bağlılığımızı ilan ediyoruz.

2020

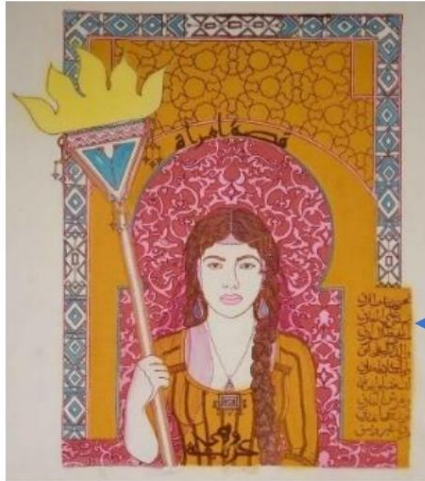

Al Saad, Pandemi Sonrası, 2020. Tuval üzerine akrilik, 300x400 cm. Sanatçının izniyle.

Şekil (6): Mai ve

Şekil (7)'de olduğu gibi İslami minyatürler, Arap kadınları için bir güç sembolü olan Hind bint Utbah'ın hayali bir portresini tasvir etmektedir; bu eser 2015 tarihli "Bir Kadının Hikayesi" koleksiyonundan alınmıştır. Hind, gururu, onuru ve sağlam yargısıyla tanınıyordu. Onu, düzlük, çerçeveleme ve süsleme açısından minyatür resminin özelliklerine göre çizdim, aynı zamanda diğer kadınlar için cesaret ve güce giden yolu aydınlatıyormuş gibi bir meşale tutan figürün tasvirine çağdaş bir dokunuş ekledim. Bunu serigrafi ve mürekkep kullanarak gerçekleştirdim ve kadının göğsüne "Ve o bir Arap" ifadesini yazdım, bunun üzerine de koleksiyonun başlığı olan "Bir Kadının Hikayesi" yazıldı. Ayrıca Hind bint Utbah için, onun ve kabilesinin kadınlarının babalarına duydukları gurur ve savaşçıların motivasyonu hakkında şiirsel bir metin - bir rajaz - yazdım; bu metinde şöyle diyor:

Hind Almansour, Suudi-Amerikalı görsel sanatçılar ve doktorlardır. Kariyerine kardioloji ve iç hastalıkları alanında uzmanlaşarak tıp alanında başladı ve yirmi yıl boyunca bu alanda çalıştı. 1997 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne taşındı ve [Üniversite Adı] Üniversitesi Kadın Sanat Enstitüsü'ne kaydoldu ve burada Sanat Yüksek Lisansı derecesi aldı. Minneapolis Sanat ve Tasarım Koleji mezunu olan Saint Catherine, çalışmalarında çeşitli sosyal konulara, özellikle de Arap toplumlarındaki kadınların temsili ile dini ve sosyal inanç sistemlerine odaklanıyor ve çeşitli sanatsal araçlar kullanıyor. Görsel kompozisyonlarında çizim, enstalasyon, duvar resimleri, dijital sanat, serigrafi ve kına boyama gibi çeşitli ifade araçlarından yararlanıyor.

Biz Tan'ın kızlarıyız, kum keklği gibi zarif adımlarla halıların
üzerinde yürüyoruz. Zincirlerim gidenle birliktedir,
Kabul ederlerse reddedenle ayırılırız.
yoksun bir ayrılıkla ~~ayrılacak~~şınız, yüz çevirirlerse sevgiden

Şekil (7): Hind Al-Mansour, Bir Kadının Hikayesi, 2015, kağıt üzerine mürekkep ve serigrafi baskı, 6767 x 79 cm, Kaynak: com.hendalmansour

Güçlü ve köklü bir kadını temsil eden ekinler, dayanışma ve direnç simgeleyen iki kadın tarafından desteklenmektedir. 2019 yılında Suudi sanatçı Mahdia Al-Talib, ellerini yapraklar olarak tasvir ettiği eserde de görüldüğü gibi, COVID-19 pandemisine yanıt veren bir eser koleksiyonu sundu. Kompozisyonun ön planında bir dizi cam bardak yer almaktadır (Şekil 8), bu da özellikle dalların ve yaprakların tasvirinde Arap okulunun görsel etkisini vurgulamaktadır. Bu cam bardaklar, bir akışa andıran, yaşamın kademeli olarak geri dönüşünü simgelemektedir.

Köklerden geçen su. Sanatçı, geleneksel olarak koruma amacıyla yerleştirilen korkuluk kavramını resmetmiştir.

Şekil 8: Mahdia Al-Taleb, Korkuluk, 2022, tuval üzerine akrilik ve kolaj, 180 x 160 cm, sanatçının izniyle.

Sanatçının hesabından da belirttiği gibi, bu açıkça geleneksel yöntem ve tekniklerle uyumludur. (X) numaralı platformda, bu resmin pandemi sırasında yaşanan izolasyon dönemini ifade ettiği ve "insanlığın küllerinden yeniden doğacağı" umudunu aktardığı belirtildi.

Tıpkı yanıp kül olmuş efsanevi anka kuşu gibi.

Suudi sanatçı Duaa Buqas, eserlerinden birinde COVID-19 krizine değinmiş ve minyatür sanatını öykü anlatımı ve İslami kültürel mirası koruma aracı olarak kullanarak karantina sırasındaki insan deneyimini vurgulamıştır. Şekil (9)'da gösterilen tablosu, minyatürlerin bu kullanımını göstermektedir.

Şekil 9: Duaa Bouqas, Çalkantılı Kalp, 2020, el yapımı kağıt üzerine guaj ve altın varak, 43 x 26 cm, sanatçının izniyle.

2024 yılında, "Buluşma" Rezidansında sergilenen eserlerinden biri olan Şekil (10) ortaya çıktı; bu eserde, Fars ve Babür minyatürlerinin tarzından ilham alarak, çocukluk anılarını, doğayı ve Tarout Adası'ndaki yaşamı çağrıştırmak için çeşitli malzemeler kullandı ve eseri çevreleyen duvarlarda yazı yoluyla etkileşim için boşluklar bırakarak halkla etkileşim kurdu.

Suudi sanatçı Zainab Abu Hussein, çağdaş bir sanat tarzı geliştirmiştir.

Minik figür sanatının temelleri üzerine yaptığı çalışmalardan yola çıkarak eserlerini oluşturuyor. ^{Oğle yemeği} Panoramik manzaralar, sanatçının kişisel anılarından ve günlük yaşamından ilham alıyor ve Suudi Arabistan'ın doğusundaki Al-Ahsa bölgesindeki sosyal ilişkilere odaklanıyor. Sanatçı, 2021'deki (Misk Space) ve (Meeting) dahil olmak üzere çeşitli sanatçı ikamet programlarına katıldı.

Şekil (10): Zainab Abu Hussein, Dün Yakın Olan Dalga Bir Anı Olarak Gitti, 2024. Doğal renkler, kumaş renkleri, nakış ve doğal boyalı kumaş üzerine eko-baskı, 300 x 120 cm. Sanatçının izniyle.

Serigrafi veya röntgen görüntüsü iç mekânı ortaya çıkarır ve bu eserde görsel ve metinsel unsurlar Arap okulunun minyatürlerinden esinlenmiştir. Sahne, El-Vasiti'nin sahnelerinden birinin negatif görüntüsü olarak görünür ve "benim hurma ağacım, senin hurma ağacın, bizim hurma ağacımız" ifadesini tekrarlayarak hurma ağacının ortak bir alan olarak sembolizmini ifade eder.

Bu, Suudi toplumunda katılımı ve dayanışmayı temsil eder.

Öte yandan, Suudi sanatçı Ahd Al-Amoudi, sanatsal projelerinde arşivleri ve multimedyaı kullanarak Suudi toplumuyla ilgili reformist etnografik söylemi yeniden şekillendirmeye çalışmaktadır. Şekil (11)'de gösterilen çalışmasında, kadınlığın sembolünü somutlaştırmak için palmye ağacının sembolizmini kullanmaktadır.

Birey ve toplum arasındaki katılımcı ilişki, palmye ağacı ve onun verme ve fedakarlık rolüyle temsil edilir. Eseri, alüminyum çerçeveler üzerine dokunmuş üç panelden oluşmakta ve bir paravan görünümü vermektedir.

Şekil (11): Ahd Al-Amoudi, Benim Palmye Ağacım, Senin Palmye Ağacın, Bizim Palmye Ağacımız, 2017, Alüminyum Kumaş, panel başına 90 x 145 cm, Fotoğraf: Dr. Maha Al-Sinan

Duyuları güçlendirir. M̄arihsel (Bu eser, teknoloji aracılığıyla insanlığın dünyasını anlatan bir öyküdür; iki geliştirilmiş birey aşkı keşfeder.)

Bu durum, onların gelişim sınırlarını zorluyor. Bu teknolojik gelişmeler gerçek duygularını güçlendirse de, onları bastırda, aşkları büyüdükçe yeni bir zorlukla karşılaşılıyor. Toplumdan gelen zorluklar ve ön yargılar, nihayetinde şunu doğruluyor ki, hatta Güçlendirildiğinde, insan duygularının özü saf ve sabit kalır, çizgi belirir. dünya Sahneyi çerçeveleyen Arap ve bitki süslemeleri ile Fars okuluna göre çiçek ve renklendirme tekniğiyle yapılan çizimler, Opensea platformunda kaydedilen ve aşağıdaki QR kodu aracılığıyla izlenebilen animasyonlu video ile birlikte sunulmaktadır.

Öte yandan, bazı Müslüman olmayan kadın sanatçılar, kendilerini ifade etmek ve çağdaş insan sorunlarına değinmek için çağdaş minyatürleri kullandılar. Bunlar arasında, Mayıs 2025'te Riyad'daki Pure Art Galerisi'nde düzenlenen "Venedik, Riyad ve Marco Polo'nun Mirası: Yeni Bir Ufuk Ortaya Çıkıyor" sergisinde 30'dan fazla eserden oluşan koleksiyonunu sergileyen İtalyan sanatçı Florencia Brück de yer alıyor. Metal panellerinde, her biri bir hikaye anlatan minyatür çizimler bulunuyor ve sanatçı, bu çizimlere yeni bir hayat kazandırmak için artırılmış gerçeklik (AR) teknolojisini entegre ederek onları dinamik, ışıklı ve ilgi çekici hale getiriyor; bu durum, "Yapay Zeka: Sanatta Rütistik Anlatılar" başlıklı 2024 koleksiyonundan Şekil 12'de görülebilir.

Şekil (12): Florenciabrick, Güçlendirilmiş Kalp, 2024. Alüminyum levha üzerine dijital çizim ve animasyonlu video, cm. Kaynak: florenciabrick.com

-2 Sembolik analiz: sembollerin ve işaretlerin belirlenmesine dayanır.

Sanat eserinin taşıdığı göstergebilim.

-3 Bağlamsal analiz: Bu, toplumsal sorunun İslami, feminist, sömürgeci ve diğer bağlamlar çerçevesinde açıklığa kavuşturulmasına bağlıdır.

-4 Sanat eserini ele alınan konuyla ilişkilendirmek.

İlk eser: •

Sanatçı: Shahzia Iskandar, 1969 doğumlu – Pakistan.

• Başlık: Parşömen. • Tarih: 1989-1990. • Malzeme:

Çay ile boyanmış orijinal el yapımı

kağıt üzerine doğal ve sulu boyalar. • Boyut: 34,29 x 162,26 cm. Kaynak:

shahziasikander.com

Örnek Araştırma

Örneklem topluluğu, Müslüman kimliklerini ifade etmek için İslami minyatürlerin sanatsal temellerinden yararlanan ve küresel bir sanatsal varlığa sahip çağdaş kadın sanatçılardan oluşmaktadır. Araştırmanın hedeflediği çağdaş minyatür kavramı kapsamına giren eserlerin içeriğinin sanatsal analizini ve ahlaki yorumunu yapmak üzere üç eser seçilmiştir.

Konu çeşitliliğini ve sanatçının milliyetini dikkate alarak, bu sanat türünün kadın sanatçılar arasında taşıdığı sanatsal bağlantılara ulaşmak.

Ayrıca, her sanatçının çağdaş sanatsal üslubu ışığında, ikonografik-semiyotik ve bağlamsal yaklaşıma göre, biçimsel boyut (minyatürlerin yapısı) ile sosyal boyut (eserin mesajı) arasındaki bağlantıyı kuran ifade ve estetik boyutların analizine de odaklanılacaktır:

-1 Biçimsel analiz: Bu, eserin teknik ve üslup, şekiller, renkler ve kompozisyon açısından görsel olarak tanımlanmasına dayanır.

Şekil (13): Şahzia İskender, Parşömen, 1989-1990. Bitkisel pigment, kuru pigment, suluboya, Wasli kağıdı üzerine, 34,29 x 162,26 cm. Kaynak: shahziasikander.com

Şekil (14): Önceki çalışmadan detay

Müslüman kadın ve izleyici, tekrarlanan sahnelerde perspektif derinliğinin eksikliğini algılar; bu da kadınların kapalı bir entelektüel ve sosyal alanda hapsolmuş, sonsuz bir girdap içinde kendi etraflarında dönüyorlarmış gibi bir his uyandırır. Bazıları, belirgin özellikleri olmayan, sahnenin kıvrımları içinde yüzen saydam beyaz hayaletler olarak tasvir edilmiştir. Sosyal bağlam analizi: Eser, ülkesinde savaşın

patlak verdiği 1980'lerin sonunda yaratılmıştır.

Zia-ul-Haq döneminin katı İslami politikaları nedeniyle Pakistan'da kadınlar üzerinde artan bir sosyal baskı yaşanmaktadır ve bu politikalar, kadınların özgürlüğünü kısıtladığı için metinde eleştirilmektedir.

Din adına kurulan Pakistan, Oryantalist bakış açısına bir yanıt olmasının yanı sıra, aynı zamanda Bu durum, Müslüman kadını direnme veya kısıtlamalardan kurtulma yeteneğinden yoksun bir kurban olarak tasvir ederken, İskandar burada ona bir ses ve varlık kazandırmaya çalışıyor.

Tekrarlayan bir yankısı var.

Sanat eserini ele alınan konuyla ilişkilendirmek:

Bu çalışmada İskandar, geleneksel İslami sanatı yeniden siyasallaştırarak, kadınları bazı eski minyatürlerde olduğu gibi sadece dekoratif unsurlar olarak değil, kompozisyonun merkezindeki aktörler olarak tasvir ediyor. Eser, Müslüman kadınların sanattaki ve günlük hayattaki rolünün, kültürün dışından değil, içinden yeniden düşünüldüğünü gerektiriyor.

İkinci çalışma: •

Sanatçı: Hind Al-Mansour, 1956 doğumlu – Suudi Arabistan. •

Başlık: Sır (Versiyon 7). • Tarih: 2013. • Teknik: Kağıt üzerine

serigrafi baskı. • Boyut: 96

x 107 cm.

.hendalmansour.com :

•

Eser Hakkında:

İskandar'ın yüksek lisans tezinde yer alan ve "Parşömen" (Şekil 13) başlıklı öncü çalışması, Pakistan'da ulusal çapta büyük beğeni topladı. Ulusal Sanat Koleji'nin verdiği en yüksek ödül olan prestijli Şakir Ali Ödülü'nü ve Hacı Şerif Minyatür Ödülü'nü kazandı. Bir buçuk yılda tamamlanan eser, çizimdeki mükemmelliğiyle öne çıktı. 1990'ların başlarında geleneklerin kırılmasına katkıda bulunarak, öğrencileri ve meraklıları geleneksel stilleri ve birebir taklitleri terk etmeye ve çağdaş minyatür sanatıyla ilgilenmeye teşvik etti. 2000'lerin başlarında, eseri genel olarak çağdaş bir sanat pratiği olarak uluslararası alanda tanındı. Araştırmacı bu eseri, hem küresel ölçekte hem de Pakistan'dan çağdaş minyatür üretiminin en erken örneklerinden birini temsil ettiği için seçti. Biçimsel Analiz:

Sanatçı, geleneksel Babür minyatürleri tarzında, elle hazırlanmış orijinal kağıt üzerine bitki bazlı boyalar, suluboyalar ve kuru pigmentler kullandı. Resim soldan sağa doğru okunur ve her biri günlük ev işlerini yapan çok sayıda kadını tasvir eder.

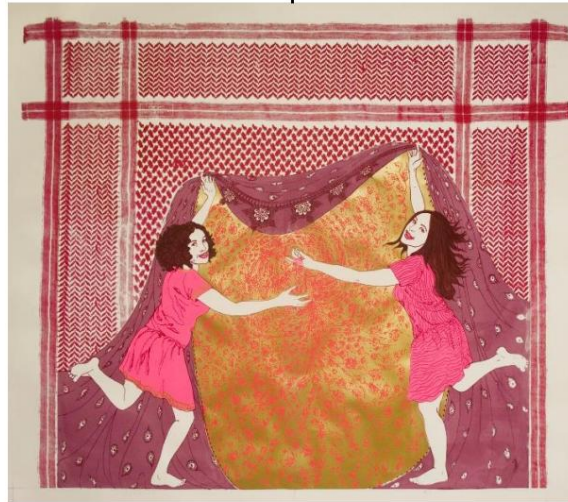
Yemek pişirmekten çamaşır yıkamaya, resim yapmaya kadar her alanda, klasik minyatürlerin tarzına uygun olarak, sakın, toprak tonlarında renkler (kahverengi, altın, kırmızı) kullandı. Çizgiler son derece hassas olup, sanatçının geleneksel teknikler konusundaki akademik eğitimi ve Safavid ve Babür okullarının İslami resim tarzlarının bir karışımını yansıtarak, bu ruloyu kadınların günlük işleri hakkında

destansı bir şiir haline getiriyor.

Sembolik analiz:

Sanatçı bu eserde kendini tasvir etmiş ve farklı pozlardaki kadınların tekrarı (Şekil 14), ataerkil sistem içinde kadınların günlük yaşamlarının zorunlu tekrarını ve erkeklerin tamamen sembolik yokluğunu simgelemektedir.

Onların egemenliği, varlıklarını silmekle sağlanır; benzer şekilde, geleneksel kıyafetler ve evin iç mekanı, kalıplaşmış imajı önemli ölçüde yeniden şekillendirir.

Şekil (14): Hend Al-Mansour, Sır, 2013. Kağıt üzerine serigrafi baskı, 103 x 96 cm. Kaynak: com.hendalmansour

Şekil (15) Önceki çalışmadan detay

Sosyal bağlamın analizi: Resim, El-

Mansour'un ailesindeki ve topluluğundaki kadınlara dair çocukluk anılarının bir anlık görüntüsü gibi görünüyor. Özellikle kadınlar için ayrılmış ev içi alanlar ve bu alanlardaki gizli topluluklarla ilgileniyordu; Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınmadan önceki halini resmetmiştir. (Bu çalışmayak olarak, Şekil 15) yeni kimliğini

bulduğu ve marjinalleştirilmiş bir azınlığa ait olduğunu fark ettiği yer, onu hafızasında sakladığı sosyal uygulamaları tasvir etmek için Suudi kültürel mirasına geri dönmeye yöneltmiştir. Hind Al-Mansour'un Suudi Arabistan Krallığı'ndaki Al-Hofuf şehrinde yetişmesi, onu İslami karakterli mimari unsurlarla ve estetik ve kültürel gelenekler açısından zengin bir ortama çevrelemiş, bu da karmaşık kına tasarımlarını gözleme tutkusunu ateşlemiş ve bu ilk etkiler daha sonra sanatında araştırdığı konuları etkilemiştir.

Bu çalışmanın konusu, 2016 yılında başlatılan ve kadınların güçlendirilmesine yönelik birçok unsuru içeren Suudi Arabistan Vizyon 2030'dan önce ortaya çıkmıştır. Bu tarihten sonra,

Hind'in Suudi kadınlarının elde ettiği güçlenmenin etkisini yansıtan çalışmalarına rastlıyoruz.

Sanat eserini ele alınan konuyla ilişkilendirmek:

Bu eser, Suudi kadınlarının cesaretini ve gücünü kutluyor ve sanatsal bir diyalog başlatıyor.

Reform ve değişim çağrısı için, dış görünüşü erkeği, iç özü ise kadını simgeleyen tek bir kumaşta paylaşım sembolizmi aracılığıyla; çünkü kadın temel ve sırdır. Al-Mansour'un sanatı, İslam sanatının güzelliğini ve karmaşıklığını kutlarken, aynı zamanda Suudi Arabistan'daki kadınların karşılaştığı toplumsal kısıtlamaları da sorguluyor. Üçüncü eser: • Sanatçı: Heif

Kahraman, 1981

doğumlu – Irak. •

Eserin adı: Bitkilerin Mavi Gözü

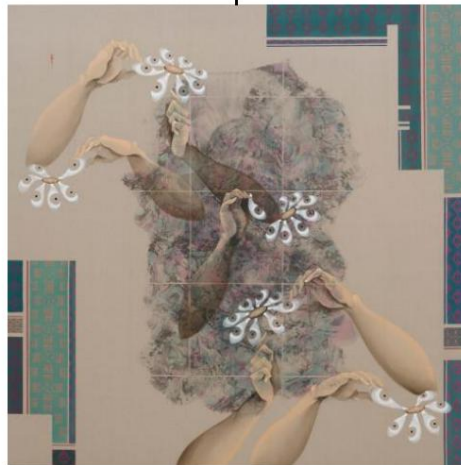
Mavi renkte

• Tarih: 2024 MS. • Malzeme:

El yapımı keten üzerine yağlı boya ve akrilik.

• Boyut: 203 x 203 cm.

.pilarcorrias.com :

Şekil (16): Kehribar kabarması, mavi gözlü bitkiler, 2024, keten üzerine yağlı boya ve akrilik, 203 x 203 cm, Kaynak: com.pilarcorrias

Şekil (17): Önceki çalışmadan detay

Suudi-Amerikalı sanatçı Hind Almansour, ilhamını kendisinden ve İslam sanatının estetiğinden alıyor ve eserlerinde cinsiyet ayrımcılığı ve adalet konularını ele alıyor.

Sosyal temaları, kadınların gücünü ve kültürel üretimde eşit katılımlarını vurgulamayı amaçlamaktadır. 1997'de Amerika Birleşik Devletleri'ne taşındıktan sonra sanatla ilgilenmeye başlayan sanatçı, çalışmalarında görünüşte çelişkili iki unsuru birleştirmeye çalışmıştır: insan figürü ve İslami süsleme. Web sitesindeki sanatsal manifestosunda belirttiği gibi, bu iki dünyayı birbirinden ayıran toplumsal bilinçaltının engellerini yıktığını ve onları tek bir görsel anlatıda birleştirdiğini düşünmektedir. Bu nedenle, birincil konusu kadınlardır ve onların hikayelerini tarihten ve çağdaş toplumlardan anlatmaktadır. Eserleri, parlak pembe, kraliyet altını ve neşeli sarı gibi renklerle canlanmaktadır. Kına macunu, Al-Mansour'da yaygın bir malzemedir ve sanatçı bunu gelenek ve süslemenin bir sembolü, aynı zamanda boşluğu doldurmanın bir aracı olarak görmektedir.

Tarih ve modernite arasındaki uçurum. Araştırmacı bu eseri, araştırma örneklemindeki orta ölçekli bir döneme ait olması, Suudi bir sanatçı tarafından yapılmış olması ve farklı bir teknik kullanılarak üretilmiş olması

nedeniyle seçmiştir. Biçimsel analiz:

Gülümseyen iki kadın, çiçeklerle süslü bir perdenin altında durup onu açmaya çalışıyor.

Ellerinden altın rengi bir zemin üzerinde canlı kına desenlerinden oluşan buketler akıyor;

neşeli görsel ritim, renk frekansları ve kumaş kıvrımları esere uyum, birlik ve bütünlük

kazandırıyor.

Sembolik analiz:

Resmin büyük bir bölümünü kaplayan erkek şemagı, bir hakimiyet duygusu veriyor. İki kadın, bu şemagın perdesini neşe ve enerjiyle açarak, desenli kadın kumaşından yapılmış iç astarını ortaya çıkarıyor; bu da erkek egemenliğine rağmen, toplumda içsel gücün kadında olduğunu gösteriyor. O, yetiştiren anne, yardım eden eş ve destekleyen kız ve kız kardeşler; ışıldayan ve neşeli altın bir ışığı ortaya koyuyor.

Adaletsizliğin meydan okuması birsırdır ve sanatçı burada güzelliğin kutlanmasını, eserinde ortaya koymak istediği yolu somutlaştırıyor.

Buradaki zorluk, alternatif sığınma ve direnç yapıları inşa etmekte yatmaktadır. Çağdaş kadın sanatçıların sorunlarını çağdaş minyatürler aracılığıyla ifade etme deneyimleri şu ortak özelliklerde özetlenebilir: - Görsel ve sembolik unsurlar: Modernliği ifade etmek için geleneksel sembollerin ve renklerin kullanımı, daha derin bir mesaj iletmek için kültürel ve miras unsurlarını içerir. - Çoklu ve hibrit teknikler: Kapsamlı bir etki yaratmak ve ifade alanını genişletmek için çizimi video, heykel ve fotoğrafla birleştirmek.

- Ele alınan konular: Kadın hakları, eşitlik, kimlik sorunları ve cinsiyet ve eşitsizlikle ilgili insan hakları sorunları. Bu yaklaşım, sanata daha derin boyutlar kazandırarak onu kültürel direniş ve toplumsal diyalog aracı haline getiriyor; böylece minyatürleri sadece görsel bir sanat olmaktan çıkarp eleştiri ve değişim aracı yapıyor ve kadınların toplumlarındaki rollerini ve tarihsel anlatıdaki yerlerini yeniden tanımlıyor.

Sonuçlar: Ruslt

Yukarıdakilerden yola çıkarak, araştırma sorularını yanıtlamak için aşağıdaki sonuçlara varılabilir: •

Çağdaş kadın sanatçılar, kadınların deneyimlerini görsel olarak anlatmak için minyatür sanat tekniklerini uygun ve güçlü bir ifade aracı olarak kullanmakta, görsel güzelliği derin bir sosyal mesajla olanaklandırıyor, çünkü buna birleştiren eserlerde gerçekliklerini yeniden şekillendirmelerine olanak tanımaktadır. Bu, kadınların karşılaştığı şiddet, iş yerinde ayrımcılık ve diğerleri gibi zorlukları tasvir etmek için çağdaş minyatürlerin kullanılmasıyla sağlanmaktadır. • Çağdaş minyatürlerdeki sembollerin ve son derece hassas detayların kullanımı, kadın sanatçıları kendilerini zorlamaya, anlattıkları hikayelere derinlemesine dalmaya ve sorunlarını ifade etmenin yeni yollarını keşfetmeye itmekte, minyatürleri en güçlü sanatsal araçlardan biri haline getirmektedir. Bu, hem sanat eserinde hem de alıcısında modern kadın deneyimiyle ilgili. • Minyatür sanat, çağdaş sanat ortamının bir özelliği olan, izleyicileri daha yakından bakmaya ve derinlemesine incelemeye teşvik etme konusunda güçlü bir yeteneğe sahiptir. Büyük ölçekli enstalasyonların ve soyut eserlerin standartlarına meydan okuyarak incelikli öykü anlatım biçimleri sunar. 3D baskı gibi teknolojik gelişmelerle birlikte, minyatür sanata olan hayranlığın artmaya devam etmesi muhtemel görünmektedir. Bu sanat akımının olanaklarının sınırı yoktur ve minyatürlerin küçük boyutu sanat için uygun bir temel sağlar. Bazı çağdaş kadın sanatçılar, minyatürleri ve dijital teknikleri birleştiren yöntemlere başvurarak mesajın daha geniş ve etkili bir şekilde iletilmesini sağlarlar.

Öneriler

• Kadın sanatçıları, minyatürlerin sanatsal tekniklerini kullanarak İslami bir kimlikle çalışmaya teşvik etmek; bu sayede sembolizmlerine uygun çağdaş mesajlar sunmak, toplumla görsel bir diyalog alanı açmalarını kolaylaştırmak ve minyatürlere teknoloji, çağdaş moda ve kentsel sahneler gibi modern yaşam unsurlarını dahil ederek sahneyi daha yakınlaştırmak ve günümüz kadınlarının yaşamlarını yansıtmak.

• Minyatürler, toplumsal sorunları ifade etmek için sanatsal bir araç olarak kullanılabilir. Kadın hakları, fiziksel ve ruhsal sağlık ve diğer güncel konular hakkında farkındalık yaratmanın bir yolu olarak, sanat alanında uzmanlaşmamış kadınlar bile, sanatsal ifade için grup atölyelerine katılmaya ve seslerini duyurmak için bu atölyelerin sonuçlarından oluşan sergiler düzenlemeye teşvik edilebilirler.

• Geleneksel sanatları besleme ve canlandırma çabalarını yoğunlaştırmak ve bunlar hakkında bilimsel yayınları desteklemek; kimliği güçlendirmek; çünkü bu sanatlar uyum sağlama yetenekleriyle karakterize edilir.

Sanatçı Heff Kahraman'ın Şekil (17)'deki çalışması, İsveçli botanikçi Carl Linnaeus'un kitabından esinlenerek 2024 yılında "İsimsiz - Adı Yok" başlıklı kişisel sergisinde sergilendi.

Carl Linnaeus (1707-1778) sanat alanında bir öncü olarak kabul edilir ve Heif'in çalışmaları, kadın bedenlerinin çarpık, parçalanmış ve hatta gerçeküstü vizyonları aracılığıyla beden politikaları, miras, sömürgecilik ve göç konularını ele alan gerçeküstü bir keşif olarak görülür. Araştırmacının karşılaştığı en yeni sanat eserlerinden biri olan bu çalışma, Iraklı bir sanatçı tarafından yapılmıştır ve bu çalışma için seçilmiştir. Biçimsel

Analiz:

Resim, gözlerin, ellerin ve bitkilerin iç içe geçtiği görsel bir sahnedir. Göz, bir ağacın yaprakları gibi soyut, detaydan yoksun görünürken, aynı zamanda bir kök aracılığıyla bitki unsuruna bağlıdır. Bitki formları gözlerin içinden çıkıp onları sararken görülebilir. Soluk yeşil tonları, eserin bütünlüğünü sağlayan ve serinlik ile yalnızlığı çağrıştıran sakin bir atmosfer yaratmaya katkıda bulunur. Anlamı yoğunlaştırmak için ellerde ve gözlerde tekrarlar da kullanılmıştır. İslam el yazmalarında bilinen mermerleme (Ebru) tekniği de kullanılmıştır. Sanatçı, 2022 yılında Kaliforniya'daki Huntington Kütüphanesi'ni ziyaretinde ilk kez gördüğü Linnaeus'un kitabındaki mermerlenmiş sayfaları gördükten sonra, bu tekniği el yapımı keten yüzeyinde denemeye başlamıştır.

Sembolik analiz: Heff'in

bitkileri kullanması, kadınlık ve doğurganlığın yanı sıra ilişkilerin de sembolü olarak kabul edilir. Kadın ve doğa arasındaki güçlü bağ, İslam kültürü de dahil olmak üzere birçok kültürde açıkça görülmektedir; burada doğa, yaşamı ve yenilenmeyi temsil eden dekoratif bir motif olarak kullanılmaktadır. Ve büyüme, belirli toplumlardaki kadınların kültürün ve kolektif hafızanın taşıyıcıları olduğunu yansıtmak için; ve gözleri çıkaran bu eller, göz boşluğunun içinde deri ve kırpıklar gibi çiçekler gibi gözbebeksiz görünür, sanki gözün beyazı çıkarılmış ve ayrı bir yaprağa dönüştürülmüş gibi, Şekil (17)'de olduğu gibi. Gözbebeğinin acı verici yokluğu, göz izini tanımlamak için biyometrik tarama gibi hükümet gözetim çabalarında kullanılan teknolojilerin etkilerini vurgular.

Sosyal Bağlamın Analizi: Bu çalışma,

Kahraman'ın İsveç'te Iraklı bir mülteci olarak ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet ederken yaşadığı deneyimlerin ardından düşüncesinde bir değişimi temsil etmektedir. Eseri, İsveç'te büyürken hakkında okuduğu İsveçli doğa bilimci ve modern Bağımsız sanatçı taksonominin öncüsü Carl Linnaeus'tan etkilenecek botanik alanına derinlemesine dalmasından beslenmektedir. Linnaeus, bilimsel deneylerini Kuzey Avrupa iklimine yabancı ortamlardan bitki örneklerini kökünden sökerek veya yetiştirerek, daha sonra bu yerli olmayan bitkileri sınıflandırıp yeniden adlandırarak gerçekleştirmiştir. Sanatçı, sanat koleksiyonunda benzer bir rol üstlenerek, botanik kompozisyonlar ve doğal dünyadaki cinsiyetlendirilmiş metaforlar aracılığıyla yerel ve özgün bilgi sistemlerini Avrupa perspektifleri ve mitleriyle değiştirir. Bu, sanatçının İslami mirası çağdaş feminizmle harmanladığı sosyal ve politik bağlamlarda gerçekleşir. Eserin ele alınan konuyla bağlantısı:

Pilar Currie Galerisi'ndeki (Pilar) sergiye ilişkin basın bülteni. Corrias, Kahraman'ın anatomik formları kağıt motiflerinin iç içe geçmesiyle gördüğünü ve bunu, bitki sınıflandırmasına benzer şekilde, savunmasız toplulukları kategorize eden sınır ile sistemi teknikleriyle paralellikler kurarak yaptığını savunuyor. Sanatçı, çağdaş dünyadaki göç ve direnişin karmaşıklıklarıyla boğuşuyor. Banknotlarda sahteciliği önlemek için kullanılan mermer Ebru'nun (mermer çizim) sembolik kullanımı ile kültürel mirasın ve ötekileştirilmiş halkların bilgisinin silinmesini ifade eden silme tekniği arasındaki kritik gerilimleri vurguluyor. Kahraman'ın kasıtlı olarak düzensiz manzaralarında yer alan isimsiz kadın figürleri, düzeni dayatmak ve kimliği tanımlamak için tasarlanmış izgara benzeri sistemlere meydan okuyor. Kahraman'ın ellerinde mermer tekniği bir sanat eserine dönüşüyor.

- "Müslümanların sanat temelli direniş yoluyla 'ötekileştirilmesi'". Cinsiyet, Çalışma ve Organizasyon, 29(4), 1360-1374. <https://doi.org/10.1111/gwao.12804>
- 12-OpenSea. (2025). FSMB: Tarihsel Sanatta Fütüristik Anlatılar. 5 Mayıs 2025 tarihinde <https://opensea.io/collection/fsmb-futuristic-narratives-in-historical-artistry> adresinden erişildi.
- 13-Pera Müzesi resmi sitesi. (2020). Minyatür 2.0: Çağdaş Sanatta Minyatür. 22 Mart 2025 tarihinde <https://www.peramuseum.org/exhibition/minia> adresinden erişildi.
- kanun-2-0/1255
- 14-Pilar Corrias Galerisi resmi sitesi. (2025). Hayv Kahraman – Adı Yok. Erişim tarihi: Mayıs ayında <https://www.pilarcorrias.com/exhibitions/396-adisinden>. 2025, hayv-kahraman-she-has-no-name
- 15-Robbins, M., & Thomas, K. (2018). Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Kadınlar: Haklar ve Roller Arasında Bir Ayrılık [Rapor]. Arap Barometresi.
- 16-Sandals, L. (26 Şubat 2018), Derinlere Doğru: Tazeen Qayyum, güzellik, okunabilirlik ve boşluk etrafında bir hamamböceğinin izini sürerek bir kara deliğe giriyor, Erişim tarihi: 23 Mart 2025, <https://canadianart.ca/features/into-the-deep/>
- 17-Şahzia Sikander resmi sitesi. (2025). 12 Nisan 2025 tarihinde <https://www.shahziasikander.com/> adresinden alındı.
- 18-Siddiqui, A. (Küratör). (2015). Ölçünün Ötesinde: Mesafeyi Evcilleştirmek [Sergi kataloğu]. Robert McLaughlin Galerisi; Güney Asya Görsel Sanatlar Merkezi (SAVAC). ISBN 978-1-926589-88-6.
- 19-Tazeen Qayyum resmi sitesi. (2025). Erişim adresi: 25 Mayıs 2025, <https://www.tazeenqayyum.com/>
- 20-BM-Kadın (Birleşmiş Milletler Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Kurulu). 2025. Pekin'den 30 Yıl Sonra Kadın Haklarına Genel Bakış. New York: BM Kadın Birimi.
- 21-Zia, S. (27 Ekim 2019), Sergi: Sanata Giden Yollar. 18 Mart 2025 tarihinde <https://www.grosvenorgallery.com/news/67-adresinden-erisildi>. sergi-yolları-sanat-şafağına
- 22-Zaya, O. (2015), Hepimiz yabancı değil miyiz? 15 Nisan 2025 tarihinde <https://hayvkahraman.com/2017/01/21/are-we-not-all-foreigners-octavio-zaya/> adresinden erişildi.
- Özellikle Doğu toplumlarında, çağdaş bağlamlar, bireylerin sanatsal kökleriyle bağlantılı olarak önemli sanatsal ve ifade edici roller oynamaktadır. Kaynaklar:
- 1 Al-Andalusi, Hamza. (2022). Sanatta Kadınların Etkin ve Özne Olarak Rolü: Sanat Sosyolojisi Referans Literatürüne Dair Keşifsel Bir Okuma, Afrika İnsani ve Sosyal Bilimler İleri Araştırmalar Dergisi, 1)3(21-33 <https://doi.org/10.17613/hrjs-mz12>
- 2 Al-Baqmi, Mishari. (2021). İslam Sanatında Düzlüğün Estetik Değerleri Çağdaş Tasarımı Zenginleştirmeye Yönelik Bir Yaklaşım Olarak, Sanat ve Sanatlar Araştırmaları, 21(2), 168-177. Eğitim <https://dx.doi.org/10.21608/seaf.2021.172305>
- 3 Al-Ghadhami, Rehab. (2023). Kadınların Sosyal Sorunları ve Çağdaş Sanatlar: (Suudi Toplumu Bir Model Olarak), Sanat, Edebiyat, Beşeri Bilimler ve Sosyal Bilimler Dergisi, (92), 164-178. <https://doi.org/10.33193/JALHSS.92.2023.844>
- 4 Jabbar, Hussein. (2019). İslam El Yazmalarında Kadın İmgesi: Model Olarak Babür Hindistan Okulu, Al-Rak Felsefe, Dilbilim ve Sosyal Bilimler Dergisi, (34), 231-240. <https://doi.org/10.31185/lark.Vol3.Iss34.1133>
- 5- Asya Sanatı Gazetesi. (28 Ağustos 2020). Çağdaş sanatta minyatür resim. 25 Mart 2025 tarihinde <https://asianartnewspaper.com/miniature-painting/> adresinden alındı. 6- Adıgüzel, F. Çağdaş Sanat ve 'Minik Resim'in Buluşması: Şahzia Sikander'in Sanatı". idil, 101 (Ocak 2023): s. 1-10. Doi:10.7816/idil-12-101-01
- 7- D'Souza, Aruna. (2021, 19 Ağustos). Shahzia Sikander'in enfes, iç içe geçmiş dünyaları. The New York Times. 25 Mart 2025 tarihinde <https://www.nytimes.com/2021/08/19/arts/desi> adresinden erişildi. [gn/sikander-morgan-minyatür-manuscript.html](https://www.shahziasikander.com/gn/sikander-morgan-minyatür-manuscript.html)
- 8- David, R. (2008). Lahor'da 1980-2007 yılları arasında çağdaş minyatür resim sanatı. Yayınlanmamış doktora tezi, Lahor Kadın Üniversitesi, Pakistan.
- 9- Hend Almansour resmi sitesi. (2025) Erişim adresi: 22 Mayıs 2025, <https://www.hendalmansour.com/>
- 10-Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC). (2025, 9 Mart). Alsharq Al-Awsat Wa'Afriqya: Alnisa' Yadfaen Althaman Al-Akbar Lilnizaeat, Erişim tarihi: 27 Mart 2025, <https://blogs.icrc.org/alinsani/2025/03/09/7>
- /
- 11-Kumar, R, & Kamble, R. (2022). "Kenarlardan feminizm: Kadınlar nasıl mücadele ediyor?"